

tetését, de teljes biztosítását is. Most teljesítem kötelességemet. *(Éljenzés.)*

Deák Ferencz: A szabályok szerint a szavazás úgy történik, hogy az igazolt képviselők betűrendbe vétetnek s e szerint szólíttatnak föl, hogy szavazat-jegyeiket a korelnök előtti ládába tegyék. Addig tehát függesztjük fel az ülést, míg a nevek betűrendben össze lesznek írva. *(Mozgás.)*

Korelnök: Kénytelen vagyok félóra felüggeszteni az ülést, míg a névszerinti sorozat elkészül, hacsak azt nem kívánja a ház, hogy a szavazás osztályok szerint történjék. *(Zajos kiáltások: Osztályok szerint!)*

Deák Ferencz: Mielőtt az elnök választásához fognánk, bátor vagyok megemlíteni, hogy igen czélszerűnek tartanám a 48-ki példát követni. Akkor is, mikor az elnök-választás történt, Erdély még nem küldött követeket; azok most sincsenek itt; akkor tudtuk, hogy eljönnek, és most is reméljük; akkor is az egyik alelnököt nem választottuk meg, hogy azt az erdélyiek közül utólag választhassuk, s meg is választottuk a megérkezett vendégek közül Pálffy Jánost; most is az egyik alelnök választását függesztjük föl addig, míg az erdélyiek megérkeznek. A mi a jegyzőket illeti, választaszunk most csak ötöt. *(Közbeszólás: csak négyet!)* Egyet hagyjunk Erdélyre, hanem most csak ötöt választaszunk meg. *(Zaj.)*

Korelnök: Osztály szerint méltóztatnak szavazni? *(Felkiáltások: Osztály szerint, osztály szerint!)* Jelentem, hogy az első elnökre fog a szavazás történni. *(Jegyző hozzáfog az igazolt követek névjegyzékének felolvasásához; ekkor közbeszól)*

Ghyczy Kálmán: Ugy látom, a betűrendes sorozat nincsen elkészítve; ez azonban ne tartóztassa a tisztelt házat a szavazás megkezdésében, mert 61-ben szintén az osztályok sorozata szerint szavaztunk az elnökségre. Erre nézve pedig a dolog siet-

tetése végett azt volnék bátor ajánlani, hogy miután az első osztály jelentésében a második osztályba sorozottak foglaltatnak, méltóztassanak ezeknek mindjárt a praesidium körül sorakozni, hogy ne kelljen várakozni, s így tovább.

(Az igazolt képviselők osztály szerint felszólíttatván, beadják szavazatjegyeiket az elnök választására. Szavazás és a szavazatjegyek nyilvános összeszámlálása után.)

Korelnök: 247 igazolt képviselő közül szavazott 229; még pedig Szentiványi Károly kapott 179, Ghyczy Kálmán 27 szavazatot; semmi nevet sem irt 7 szavazó; Tisza Kálmán nyert 1, Klauzál Gábor 2, Babarczy Antal báró 1, Deák Ferencz 5, Trefort Ágoston 1, Nyáry Pál 1, Somssich Pál 4, Apponyi György gróf 1 szavazatot. Végzésül tehát kimondhatom, hogy Szentiványi Károly ropant többséggel az országgyűlés képviselőházának elnökévé választatott. *(Hosszas és zajos éljenzés.)*

Már most méltóztassanak az alelnökre való szavazást megkezdeni. *(A képviselők a főnbbi rendben beadják szavazatjegyeiket az alelnökre s azok nyilvánosan összeszámláltatnak.)* 211 szavazat közül gr. Andrassy Gyula 185-öt nyert. *(Éljenzés.)* Eötvös József b. nyert 8, Török Gábor 1, Zsarnay Imre 1, Tisza Kálmán 7, Gorove István 2, Trefort Ágoston 1, Ürményi József 1, Babarczy Antal b. 1, Lónyay Menyhért 1, Keglevich Béla gr. 1, Ujfaluassy Miklós 1 szavazatot. Kimondhatom tehát, hogy Andrassy Gyula gróf az országgyűlés többsége által alelnöknek választatott. *(Élénk éljenzés.)* Méltóztassanak már most 5 jegyzőre egy jegyen beadni szavazataikat. *(E szavazás az előbbi rendben megtörténik.)* A jegyző urakkal össze fogom számolni a szavazatokat és az eredményt a tisztelt házzal a holnapi ülésben tudatom. Holnap délelőtti 10 órakor nyilvános, azután pedig zárt ülés lesz.

Az ülés végződik 1¼ órakor.

IV. ORSZÁGOS ÜLÉS

1865. dec. 21-dikén

Boczkó Dániel kor-, utóbb Szentiványi Károly elnöklete alatt.

Targyal: A jegyzőkre történt szavazás eredménye kihirdettetik. Az elnök és alelnök beköszöntő beszédei. A ház megalkulta kimondatik. Háznagy-választás. Az állandó igazoló bizottság megalakítása. A Császárné üdvözlésére küldöttség választatik. Az igazolások a legközelebbi ülés napirendjére tüzetnek. Az ülések 1866-dik évi jan. 10-dikeig elnapoltatnak.

Az ülés kezdődik d. e. 10¼ órakor.

Korelnök: Mindenekelőtt a tegnapi ülés jegyzőkönyve fog felolvasatni és meghitelesítettetni.

Mihályi Péter korjegyző *(olvassa a mult ülés jegyzőkönyvét. Szentiványi Károly s Andrassy Gyula gr. elnökké választatásának megemlékezésénél ezek nevei*

megéljenzetnek; a jegyzőkönyv fölolvása után maga a jegyző is megéljenzeték.)

Korelnök: Jelentem a tisztelt háznak, hogy tegnap délután a jegyző urakkal számba vétén a jegyzőkre nézve beadott szavazokat, ezeknek eredménye a következő: beadott 208 szavazat, melyek közül Csengery Imre 202, Dimitrievics Milos 185, Joannovics György 172, Ráday László gr. 168, Tóth Vilmos 115, Fest Imre 74, Királyi Pál 40 szavazatot nyertek. A többi szavazatok nagyon szétágaztak, ki többet, ki kevesebbet nyert; ha kívánni méltóztatnak, fel fogom olvasni. *(Nem szükséges.)* Tehát Csengery Imre, Dimitrievics Milos, Joannovics György, Ráday László gróf és Tóth Vilmos képviselő urak választattak meg. *(Éljenzések.)* Jelentem a tisztelt háznak, hogy a mai napon adott be egy megbízó-levél Kandó Kálmán részéről; méltóztassék az iránt rendelkezni, kinek adassék át. *(Felkiáltások: Az igazoló bizottságnak!)* Én a rendes elnöknek fogom átadni. A maga rendje szerint meglevén alakulva a tisztelt képviselőház, nincs egyéb hátra, mint hogy felszólítsam a rendes elnök urat, foglalja el az elnöki széket; úgy szintén a jegyző urak. Mi pedig, a háznak néhány legfiatalabb és legöregebb ideiglenes tisztviselői, bucsut veszünk a tisztelt háztól. *(Élénk éljenzés. A korelnök és korejegyzők elhagyják helyeiket, s ezeket élénk éljenzés közt a választott rendes elnök és öt jegyző foglalják el.)*

Szentiványi Károly elnök: Mélyen tisztelt képviselői testület! A haza, melynek nevében és érdekében összegyűltünk, a nemzet, mely képviselőivé választott, nem hosszú szónoklatokat, hanem üdvös cselekvést vár tőlünk. *(Helyeslés.)* Én sem fogok tehát hosszas lenni, midőn e helyen, melyre a tisztelt ház nagybecsű bizalma emelt, a nemzet képviselőit szívből üdvözlöm s a megtisztelő bizodalomért hálás köszönetemet nyilvánítom. *(Éljenzés.)*

A mult idők szenvedéseit és fájdalmait nem akarom emlegetni; fordulok inkább a szebb reményű jövő felé. *(Helyeslés.)* Sok év óta ez évnek nyara volt az, mely kölcsönös bizalmat kezdett ébresztetni, s ez által reményeink látkörét derültebbé tette. A rég óhajtott országgyűlés megnyitott s Ő Felsége őszinte bizalomszavával szólott hozzánk, bizalmat és őszinteséget várva tőlünk is. A legmagasabb trónbeszéd ama veszélyes tant, mely annyi keserűséget okozott s minden őszinte közlekedést lehetlenné tőn, a jogvesztés kárhuzatos tanát végkép eltemette, *(Helyeslés)* s egy kölcsönösen elismert jogalapot választott kiindulási pontúl: a sanctio pragmaticát. Elismeri a trónbeszédben Ő Felsége Magyarországnak s a kapcsolt részeknek a sanctio pragmatica által biztosított közjogi s belkormányzati önállóságát, s épségében kívánja fenntartani a sanctio pragmaticának a magyar korona

épségére vonatkozó határozmányait. E szilárd és biztos jogalapokon lehet és kell kiegyenlitenünk a fenforgó közjogi kérdéseket. S bár nem titkolhatjuk, hogy nehéz akadályokkal kell küzdenünk, remélhetjük mégis, hogy tiszta hazafiság, kölcsönös bizalom és tiszta jóakarát el fogják az akadályokat hárítani s a fejedelem és ország közmeignyugvá-sára biztosítani fogják a haza szebb jövőjét. Nem sorolom elő azon fontos teendőket, melyeknek okvetetlenül meg kell előzni azt, mit a nemzet szívből óhajt, az alkotmány megkiván: Ő Felségének dicső koronázását. Nem szólok azon számos törvényekről, melyeknek minélelőbbi meghozását szellemi s anyagi közérdekeink parancsolólag megkivánják. Mindezekről annak idejében a tisztelt ház bölcsesége célszerűen fog gondoskodni.

Engedje a tisztelt ház saját személyemet illetőleg, hogy szívből eredő s őszinte köszönetemet nyilvánítsam azon megtiszteltetésért, melyre engem szíves bizodalomuk érdemesített. Legyenek szíves elnézéssel, ha erőm s tehetségem a legbuzgóbb szándék mellett sem lesz képes mindenben megfelelni állásom nehéz kötelességcinek; támogassanak böles tanácsaikkal s erősítsenek bizodalomokkal. *(Éljenzés.)*

Kedves kötelességet teljesítek, s úgy hiszem, közkívánatot jelentek ki, midőn szabadságunk híu bajnokának, a törvények védelmében megöszült veteránnak, Bernáth Zsigmond képviselőnek, korelnöki fáradozásaiért, a ház nevében köszönetet mondok. *(Lelkes éljenzés.)*

Nem zárhatom be szavamat a nélkül, hogy Ő Felségének s a hazának üdvöt és boldogságot ne kívánjak. S most Isten segítségével fogjunk a munkához. *(Lelkes éljenzés.)*

Andrássy Gyula gróf alelnök: Tisztelt képviselőház! Fogadják mindenekelőtt tisztelt képviselő társaim mélyen érzett hálámát azon nagybecsű bizodalomért, melylyel választásuk által megtisztelni méltóztattak. De engedjék egyszermind kifejeznem azt, hogy midőn azon helyet, melyre sem tehetségeim, sem egyéni hajlamaim vágyani nem engedtek, habozás nélkül fogadom el, nem elismerést, hanem parancsot gondolok elfogadni, mely elől annál kevésbbé szabad kitérnem, mentül terhesebbnek érzem azt.

Az 1861-diki országgyűlés működésének méltánylását bátran bizhatjuk az utókorra, mely nem az eredmény szerint ítél csupán, hanem az adott helyzet nehézségeit is tekintetbe veszi, mely nem csak a közvetlen sikeres alkotásnak, hanem a férfias védelemnek is tart fenn helyet a történelem érdemlapjain. *(Élénk helyeslés.)* Nem szándékom tehát nemzetünk jelen állását az 1861-ki országgyűlés működésével szorosabb kapcsolatba hozni,

hanem csak egy pillanatot kívánok vetni mult és jelen helyzetünkre.

Az 1861-diki országgyűlés az akkor fennállott jogeljátszás rendszerével szemben megtette, mit tennie lehetett, midőn kijelölte azon alapot, melyen legbiztosabban nyugszik a fejedelem és népek közti bizodalom: a jogfolytonosság alapját. De nem alkothatott, mert minden ereje a fenntartásra, a védelemre volt szükséges. *(Ugy van!)*

Csak azon valódilag fejedelmi kezdemény, mely napjaink nagy, és remélem, szerencsés eseményei közé fog számíttatni nem csak hazánk, de a világ történelmében is, mentett föl bennünket ezen kínos helyzet alól.

A szept. 20-dikai nyilatkozvány, és ennek nyomán a trónbeszéd, midőn jogunk alapját a sanctio pragmatica nyomán elismeri, a közösöknek vélt kérdésekre nézve oly javaslatokat vár tőlünk, melyek végérvényességéhez a birodalom minden népeinek szabad hozzájárulása kívántatik.

Fölötte nagy és terhes föladat ez, uraim, mely még terhesebb lesz az által, hogy midőn a kezdemény e kérdésben reánk bizatik, mi nem tudhatjuk, kik azok, kik a közös fejedelmen kívül hivatva lesznek e kérdés végeldöntéséhez járulni. *(Helyeslés.)*

Azonban csüggednünk nem kell: mert nem lehet, hogy azon jogállapot, mely annak kebelében és viszonyaihoz képest néha megszakasztott, de következetes formatióban fejlődött, melyen az századokon keresztül fennállt, ellentétben legyen az összbirodalom életföltételeivel.

Nem kell csüggednünk: mert nem először van a gondviselés akaratából hivatva a magyar nemzet európai kérdések eldöntéséhez járulni. Bizván tehát nemzetünk geniusában, remélhetjük, hogy az annyi megpróbáltatáson keresztül, erejében mindig gyarapodott nemzet, ez alkalommal sem fog hivatása alatt maradni. *(Helyeslés.)*

De, hogy a sikert lehetőleg biztosítsuk, ez országgyűlés egyik föladatának gondolnám, az 1861. országgyűlés működését mintegy kiegészítőleg, bebizonyítani, hogy e nemzet joga egyszersmind a birodalom érdeke; *(Ugy van!)* és ezért kívánatosnak tartom a birodalom másik felének népeit meggyőzni arról: hogy midőn e nemzet állami önállását feladni nem akarja, nem azért teszi ezt csupán, mert történeti joga, hanem azért, mert történeti hivatása van, melyet teljesíteni csak így képes; *(Helyeslés)* hogy midőn e nemzet az 1848-ki törvények lényegéhez tántorithatlanul ragaszkodik, nem azért teszi ezt, mint elleneink állítják, hogy a birodalom másik felétől elszakadnia, hanem azért, hogy azzal századokon keresztül becsületes, őszinte és tartós kapocsban maradnia lehessen. Azonban államközi viszonyainkat illetőleg, a kezdemény

reánk van bizva ugyan, de a végmegállapodás az alkotási téren nem egyedül tőlünk függ; hogy tehát szerencsés eredményre számíthassunk, szükség, hogy a birodalom másik felének népei átlássák: hogy, midőn a közös fejedelem Magyarország integritását állítja vissza, az összbirodalom alapját erősíti, mert Sz.-István koronája különböző népfajok érdekeit egyesíti egy ezredéves alkotmány jogai és szabadságai által, és azoknak sulypontját a birodalom belsejébe helyezi *(Helyeslés)*; hogy midőn a közös fejedelem a pragmatica sanctio alapján a jogfolytonosság elvét ismeri el, épen úgy cselekszik az ő, mint a mi érdekünkben, mert jogfolytonosságot egy bizonyos naptól kezdeni nem lehet, azt csak folytatva lehet fenntartani. *(Helyeslés.)* Mielőtt tehát ezen elvet a birodalom két felében gyakorlatilag érvényesíteni lehetett volna, mindkét félnek vissza kelle adni, a mi kizárólag őt illeté. *(Ugy van!)*

Kívánatos és szükséges, hogy a kik hivatva vannak az örökös tartományok népeinek sorsát vezérelni, az osztrák birodalom alkatrészeinek természetét fontolóra vevén, átlássák, hogy e birodalom nem tartozik azon államok közé, melyek a törvényhozás központosítása által erőben és állandóságban gyarapodnak, hanem oly kivételes helyzetben lévő állam, mely csak a történeti szövetség fenntartása által lehet nagy és hatalmas. *(Helyeslés.)*

Végre szükség, hogy a birodalom másik felé átértse érdekét és feladatát, mely nem az, hogy Magyarországot hódítsa meg, hanem hogy általa azon állást szerezze vissza, mely a közös fejedelmet és az összbirodalmat az európai hatalmak tanácsában megilleti. *(Élénk helyeslés.)*

Csak ha minderről meggyőződnek azok, kiket a fejedelmi szó a végleges közremunkálásra felszólít, várhatjuk azon eredményt, melyet mindnyájunknak egyaránt óhajtanunk kell: hogy a birodalom mindkét fele saját formái szerint, de egyaránt legyen szabad és alkotmányos. *(Helyeslés.)*

Ily feladatokkal szemben ha netalán az elnöki kötelesség terhe reám is háramlanék, lehetetlen teljes elégtelenségem érzetében a házat nem kérnem, hogy midőn parancsát elfogadni kötelességemnek tartottam, tegye bölcs tanácsa és szives támogatása által lehetővé, hogy annak megfelelhessenek.

De ha hivatalom terheire nézve még e remény sem tud megnyugtanni, teljes lelki nyugalommal fogadom annak erkölcsi felelősségét, mert a mint nem kétlem, hogy e nemzet képviselői örömmel fogják megadni azon biztosítékokat, melyeket a fejedelem jogai és a birodalom valódi érdekei követelnek, úgy erősen hiszem, hogy e ház rendeletéből annak egyik elnöke sem lesz hivatva oly föltételek elfogadását kimondani, melyek hazánk történeti füg-

getlenségének közvetített vagy közvetlen feladása által csak egy újabb átmeneti állapotot idézhetnének elő, mely nélkülözvén minden egyezség első feltételét, a teljes és őszinte megnyugvást, sem a fejedelem, sem az öszbirodalom, sem hazánk érdekeit állandólag biztosítani képes nem volna.

Ezek után engedje a tisztelt ház, hogy szavaimat úgy fejezhessem be, mint e ház tisztelt elnöke azt tevő, és vele együtt ismételjem: Éljen a Király, éljen a Haza! *(Atalános élénk s hosszas éljenzés.)*

Elnök: Most midőn az elnökség nem csak meg van választva, hanem forma szerint működésének terét is elfoglalta, Isten áldását kérve, elnöki tisztem szerint kijelentem, hogy a ház törvényesen megalakult. *(Éljenzés.)* Most a személyzetre nézve hátra van még a quaestornak választása. *(Fölkiáltások: Kovách László! Többen: Ivánka!)* Már az 1861. országgyűlés alatt a quaestor választása úgy történt, hogy az elnökség javaslatba hozta az egyént. Igen örülök, hogy úgy veszem észre, hogy a többség épen a mellett van, a kit ajánlani akarom, t. i. Kovách László mellett. *(Élénk éljenzés.)*

Kovách László: T. képviselőház! Fogadják mindenekelőtt tiszteletteljes köszönetemet azon megtisztelő bizalomért, mely szerint ezen igen t. háznak quaestori teendőit reám bizni méltóztattak. Engedjék nekem ezuttal kijelenteni, miszerint teljes tudomásával bírok annak, hogy sem törvényeinkben, sem a ház szabályaiban a quaestori teendők körülírva nem foglaltatnak; mindazáltal mind az 184⁹/₁₀-ki, mind a legközelebbi mult 1861-diki országgyűlésen ezen állomás be volt töltve; nem marad tehát részemre egyéb utasítás, mint az eddigi questorok által jelzett nyomokon és törvényes szokás által szentesített ösvényen haladni. Ismerve azonban más országok parlamentjeiben a quaestori teendőknek nem kis fontosságát, szükségesnek vélem a házszabályoknak egyebekben is elkerülhetlenné vált átvizsgálása esetén, a quaestori teendőket tüzetesen meghatározni. Legyen szabad tehát kijelentem, hogy ezen reám ruházott tisztet mindaddig viselem, mignem az átvizsgálható házszabályok a quaestori teendőket megállapíthatván, azokat a ház méltóságához illően viselni képes leszek. Legyen szabad gyengességem érzetében addig is a mélyen t. háznak és képviselőtársaimnak szives támogatását kikérem. Én iparkodni fogok a tisztet legjobb tehetségem szerint betölteni. *(Éljenzés.)*

Elnök: A mai ülés jegyzőkönyvét Csengery Imre fogja vezetni, a szónokokat pedig Joannovics György fogja feljegyezni.

A jelen pillanatban adatván be hozzám több kérvény, nem volt időm azokat átolvasni; ha ki-

vánni méltóztatnak, föl fognak olvastatni. *(Fölkiáltások: A jövő ülésben!)*

Szaplonczay József: Tisztelt ház! Mint-hogy vannak még el nem intézett megbízó levelek, mindenekelőtt szükségesnek látnám a 9 tagú állandó igazoló bizottság kinevezését, hogy az mielőbb megkezdhesse működését, nehogy az újonnan megérkezett képviselő urak megfosztassanak joguktól helyeiket e házban elfoglalni.

Tisza Kálmán: Erre nézve azt hiszem, minden nehézség nélkül követhetjük az eljárást, melyet a 61-diki országgyűlés követett, és nem szükséges, hogy itt az időt szavazással veszítsük. T. i. a 9 osztály elnökei képezzék e bizottságot. *(Helyeslés.)*

Elnök: Méltóztassanak megállapodni. Sorshuzás utján szokott ez történni, s ezt úgy hiszem jó lesz holnapra elhalasztani, mert a mai nap erre már nem alkalmas. *(Zaj. Kiáltások: Szavazzunk!)*

Csanády Sándor: Azt hiszem, a mig a tett indítványra ellenindítvány nem tételik, nem lehet szavazáshoz hozzáfogni. Nem hallottam ellenindítványt tenni Tisza Kálmán úr ohajtása ellen, felkérem tehát a tisztelt elnökséget, hogy mig ellenindítvány szönyegre nem jó, ne méltóztassék szavazatot rendelni.

Deák Ferencz: Tudom, hogy e kilenczes bizottság előbbi országgyűléseken is választatott; de méltóztassanak a jelen helyzetre tekinteni. Úgy vagyok értesítve, hogy annyi képviselő kívánt szabadságot az ünnepekre, hogy a ház alig volna képes ülést tartani. Azt is hallottam, hogy még a ház elnapoltatása is fog indítványoztatni. Ha ez indítványoztatik és csakugyan elhatároztatik, annak már holnap kell kezdődnie, hogy a kik el akarnak menni, haza érjenek karácsonyra. És így nem lesz időnk most választani, holnap pedig a szavazatokat megszámlálni, mert 9 egyén megválasztását igen nehéz egy óra alatt megtenni. Különbben is semmi legkisebb kárt nem teszünk a hazának, ha valamely általános mód szerint, például Tisza Kálmán követtársunk indítványa szerint választjuk meg az előadókat. *(Felkiáltások: Az elnököket!)* Akár az elnököket, akár az előadókat; csak azt óhajtom, hogy ez most történjék, mert ezen urak dolgozhatnak, ha dolguk lesz, addig is, mig a többi távol van, különben pedig mindezen dolgokat csak az elnapolás elmulta után kellene elővenni. Ne fogjunk tehát most a választáshoz. Bizony nem nagy kárt fog szenvedni a haza, ha akár választunk, akár az elnököket vagy az előadókat bizzuk meg. *(Helyeslés.)*

Klauzál Gábor: Bátor vagyok a tisztelt házat a 48-ik évi országgyűlés gyakorlatára figyelemztetni, és igen felkérem arra, hogy miután az osztályok előadóiban egyesül az értelem, jóakarát

s a fiatakor is, méltóztassék azokat megbízni az igazolások teljesítésével. *(Helyeslés.)*

Elnök : Tisza képviselő úr után senki sem levén följegyezve, azt hittem, hogy senki sem kíván többé hozzászólni. Miután azt veszem észre, hogy a többség akarata szerint az állandó kilenczes bizottság a 9 osztály előadóból alakuljon, ennél fogva ezt, mint a ház határozatát kimondom. *(Helyeslés.)*

A tisztelt ház Ő Flgének a Császárnénak üdvözlétére, különösen születése napjára vonatkozó kivánságai kifejezése végett Bécsbe egy fényes küldöttséget határozott küldeni. Egyszersmind a felsőház részéről is választatott küldöttség. Bátor vagyok e küldöttség névsorát a tisztelt ház előtt felolvasni : a herceg-primás ő eminentiája, mint szónok, Sennyei Pál báró, mint vezető, Wenkheim Béla báró, Jankovics László, Eszterházy Pál gróf, Szapáry Antal gróf, Széchenyi Gyula gr. és ifj. Teleki Sándor gróf. Egyszersmind tudomásomra adatott, hogy a fölmenetel napja közöltetni fog a küldöttséggel.

Bezerédy László : Miután a részünkről választott küldöttség névsora csak zárt ülésben, de nyilvános ülésben nem tétetett közzé, szükségesnek tartanám, hogy ezek névsora itt felolvastassék, hogy így ennek a jegyzőkönyvben is nyoma legyen. *(Helyes! Zaj. Halljuk!)*

Elnök : Felszólítom tehát azon jegyző urat, kinél ama névsor van, legyen szives azt átadni. *(Felkiáltás : A korelnöknél van! Halljuk, halljuk! Jegyző olvassa a névsort, v. m. : Bernáth Zsigmond, Bencsik György, Damaszkin János, Victorisz János, Széchenyi Béla gróf, Faur János és Dániel Pál.)*

Szentkirályi Mór : Miután a felsőház elnöksége a t. házzal a felsőházi tagok névsorát közölte, kívánatos, hogy mi is közöljük a felsőházzal az általunk kinevezett tagokat. *(Zaj.)*

Elnök : Meg fog történni.

Kovács László : Bernáth Zsigmond képviselőtársunk betegesen fekszik, nem hiszem tehát, hogy lehetséges legyen neki ezen tisztséget elfogadni, s így az illető szónoklatot sem olvashatja fel a ház előtt. *(Zaj. Az elnök csenget. Felkiáltások : Menjén helyette Andrássy Gyula! Helyes, helyes!)*

Deák Ferencz : Egy kérdést bátorodom tenni. A tanácskozmányban úgy szólottunk, hogy mindenik ház külön tegye tisztelgését. Csak kérdéstül teszem föl, nem volna-e jó, ha egyesülve tennők tisztelgésünket? Úgy hiszem, Ő felsége a Császárnéra nézve is kívánatosabb s kevésbé lesz terhére, ha együtt fogunk tisztelni; hiszen ugy is az egész ország nevében történik a tisztelgés. A mi elébb akadályul szolgált, hogy t. i. megalkulva nem valánk, most megszűnt, mert con-

stituálva vagyunk. Én azt hiszem, legjobb lesz, ha együtt tisztelgünk. *(Helyes, helyes!)*

Patay István : Ebbe tökéletesen beleegyezem; de miután lelépett elnökünktől kívántuk, hogy a mondandó beszédet írásban mutassa be, azt kívánám, hogy primás ő eminentiája is tudassa, mit fog mondani. *(Helyes!)*

Deák Ferencz : Tisztelt ház! Ez igen helyes észrevétel, mert ez volt megállapodásunk a magunk elnökére nézve is. És ha a primás ő eminentiája az egész ország nevében beszél, igen méltányos, hogy e ház képviselői is tudják, miket fog mondani az egész ország nevében. Hanem hihetőleg a primás ő eminentiája beszéde e pillanatban tán még nem is kész. Ha már most a házat elnapoljuk, ez egy kis akadály volna. Nem volna-e jó a magunk által megválasztott tisztelt képviselőket megbízni, és primás ő eminentiáját arra kérni, hogy beszédét ezen képviselő urakkal előleg közölni méltóztassék? Mert abban megnyughatunk, a mit ezen urak helybenhagynak. *(Átalános helyeslés.)*

Elnök : Ő eminentiája nincs helyben, hanem eltávozott Esztergomba, és onnan fog csak egyenesen Bécsbe menni; ennél fogva a közlésnek más módja nem is lehet, mint e melyet igen tisztelt képviselő társunk, Deák Ferencz javaslatba hozott. *(Helyeslés.)* Kijelentem egyszersmind, hogy miután Bernáth Zsigmond betegsége által akadályozva van Bécsbe mehetni, Andrássy Gyula gróf alelnökünk fog helyette a tisztelgő küldöttséggel Bécsbe menni. *(Helyeslés.)*

Keglevich Béla gróf : Tisztelt ház! Észrevettem, hogy a képviselők névlajstroma nem helyes, a mennyiben oly képviselők is fordulnak elő benne, kik nincsenek igazolva; jó volna tehát elrendelni, hogy a mai jegyzőkönyv értelmében új lajstrom nyomassék ki. *(Fölkiáltások : Ez az osztályok lajstroma!)*

Bónis Sámuel : A kezünknél levő nyomtatványban az osztályok teljesen vannak felsorolva; azt hiszem, hogy már most az igazolt képviselők névsorát külön kellene kinyomatni. *(Zaj.)*

Elnök : Ki fog nyomtatni.

Deák Ferencz : Az igazolásokra vonatkozólag bátor vagyok észrevételt tenni. Emlékeznek a t. képviselők, hogy többen voltak oly képviselők, kik a tegnapi alkalommal azért hagyattak ki az igazoltak sorából, mert volt ellenük — habár az osztályok által egyhangulag alaptalanoknak nyilvánított — kérvény. Nem volna-e jó, ha az osztályoknak erre vonatkozó jelentéseit még ma elővennők. *(Helyeslés. Halljuk az első osztályt!)*

Bónis Sámuel : Vélekedésem szerint ama választásokat, melyek ellen kérvény adatott be, felvenni annyit tenne, mint lényegesen az igazoláshoz hozzákezdeni; pedig vannak azok közt oly

esetek is, melyek valósággal hosszabb tanácskozást fognak igényelni. Ha tehát a t. ház az igazoláshoz mindjárt most kezd hozzá, azt nem ellenzem; csak hogy akkor a munkálatot folytatnunk kellene. *(Helyeslés.)*

Bezerédy László: Én nem úgy értelmezem t. képviselő társunk Deák indítványát. Méltóztatnak arra emlékezni, hogy az osztályok előadói né-mely kérvényre nézve azt véleményezték, hogy alaptalanok, tökéletesen okadatlanok és semmisek. Csakis ezeket kellene tárgyalás alá venni. *(Zaj.)*

Bónis Sámuel: A ház véleményétől függ kimondani: okadatolt-e valamely panasz vagy sem; ez pedig hosszabb tanácskozást igényelhet.

Urményi József: Engedelmet kérek. Az előttem szóló megjegyzésére kívántam csak azon észrevételt tenni, hogy az okadatolást is kétfélének tekintem, a miben bizonyosan ő is meg fog egyezni velem. Ha épen physice nincs semmi melléklet, semmi okadatolás (mert olyan is van, a hol semmi melléklet nincs), akkor, ha az osztályok ezt így bejelentik, maga e jelentés elég arra, hogy a ház a képviselőt igazoltnak elfogadja. Ha ellenben az osztály azt kénytelen kimondani, hogy a kérvény nem eléggé indokolt, azt olyannak tekintem, mely a ház előtt kell, hogy felolvastassék, a ház tanácskozása alá kell, hogy jöjjön. De a hol semmi okadatolás nincsen, azt mindenesetre Deák Ferencz képviselő társunk indítványa szerint azonnal igazolhatnók. *(Helyeslés.)*

Szaplonczay József: Bátorkodom figyelemztetni a tisztelt házat az 1861-diki országgyűlés határozatára. Akkor azon osztály, melyben én is voltam, Zsitvay képviselőtársunk ellen beadott panasz következtében, azt véleményezte, hogy vizsgálat rendeltessék ellene és hogy mindaddig, míg a vizsgálat be nincs fejezve, a szavazattól fosztassék meg; mivel a képviselőház előtt maga az akkori elnök Ghyeczy Kálmán kimondta, hogy ez az eddigi szokással ellenkezik, a ház kimondta, hogy az osztály véleményének azon ága, miszerint vizsgálat küldessék ki, elfogadtatik, de azon része, hogy az illető képviselő szavazatától megfosztassék, míg a vizsgálat be nem fejeztetik, el nem fogadtatik. Bátorkodom utalni a 7-dik ülés naplójára, a hol ez a 21-dik lapon található.

Besze János: Vannak esetek, hogy kérvény nyújtott be, és kimondatott osztályilag, hogy nem okadatolt, semmis és egyhangulag félrevettett; de a háznak az ily képviselő még sem jelentett be mint igazolt: így legszebb jogától megfosztott, be nem folyhatott az elnök és a ház tisztjei választásába, és ez által előre büntettetett, mert egy-két embernek szabad volt jogtalan és minden okadatolás nélküli kérvénnyel alkalmatlankodni. Ilyen helyzetben vagyok én is; ellenem is adatott kérvény,

mely egyhangulag elvettett a kiküldött osztály által, és én is már büntettettem az által, hogy be nem folytam az elnökválasztásba s így jogaim megsértettek. Méltóztatnak ezt figyelembe venni, mert a jövő országgyűlésen, ha ez így marad, ha tetszik két-három embernek kétszáz ember ellen kérvényt adni be, akkor a ház soha sem alakulhat meg, mert 226 kifogástalan képviselő nem lesz. Ezen sérelem orvoslást igényel; és az országgyűlés teendője mindaddig, míg az egyes képviselők sérelmei orvosolva nem leendnek, üléseket tartani, nem pedig a házat elnapolni. *(Zaj.)*

Ghyeczy Kálmán: Az 1861-ik esztendei eljárásra történvén Szaplonczay képviselőtársunk részéről hivatkozás, kötelességemnek tartom fel-mlíteni, hogy a vizsgálat alatt levő tagokra nézve azon határozat, hogy t. i. azok a vizsgálat befejezéseig szavazatjoggal folyvást birjanak, a ház világos szabályai következtében történt, mint a melyekben egyenesen ki van mondva, hogy a vizsgálat alatt levő tagok szavazata a vizsgálat befejezéséig fennmarad. Egyébiránt az ilyen felszólalások tanúsítják, hogy az igazolás kérdése mily nagy fontossága. Azt hiszem, a ház tanácskozásainak méltósága megkívánja, hogy a tanácskozásban rendet s szabályt kövessen. És úgy tudom, hogy a tanácskozás tárgya napirendre szokott kitűzteni. A napirend előre a ház akarata szerint az elnökség által szokott meghatározatni s a szerint vétetnek a tárgyak tanácskozás alá. A mai napra igazolási kérdések napirendre kitűzve nem voltak, azért tisztelettel kérem a t. házat, hogy ezen kérdést ez alkalommal ne feszegezzük. Méltóztatassék a ház bölcs belátása szerint meghatározni, mikor tűzessék ezen tárgy napirendre, hogy akkor tüzetesen, érdemleg fogjunk tárgyalásához.

Apponyi György gróf: Az előttem szólóttal tökéletesen egyet értek abban, hogy a kérdés, vagy inkább azon indítvány, mely a képviselőháznak egy igen tisztelt tagja által tétetett, ma tárgyalás alá nem jöhet. Mindamellert mégis oly fontosnak tartom ezen indítványt, hogy hiszem, a tisztelt ház érdemesnek fogja tartani azt minél előbb tárgyalásra kitűzni. Ma egészen más helyzetben van a tisztelt ház, mint tegnapi volt; tegnapi nem volt megalakulva, s tegnapi nehezen bocsátkozhatott bármely szabálynak is magyarázatába; ma tökéletesen jogositva van arra, s megvallom, nem voltam megnyugodva tegnapi azon magyarázatban, mely szerint azon képviselők, a kikre nézve az osztályok kimondották, hogy az ellenők fölhozott kérvényépséggel indokolva nincs, mégis azok sorába tartozóknak nyilvánítottak, kik a szabályok szerint figyelembe nem veendő és sza-

vazati joguktól megfosztandók. Nem mehetek vissza arra, mi tegnap történt; hanem mivel ma kedvezőbb állásunk van, méltányosnak látom, hogy azon képviselőtársaink, kik csak azért, hogy ellenök panasz emeltetett, a mely panasz indokolva nincs, és a mely panaszra nézve a házszabályok 10. §-a alkalmazandó (t. i. hogy a folyamodás csak úgy vétetik figyelembe, ha okadatolva van, tehát ha nincs okadatolva, tekintetbe ne vétessék), hogy azok ne fosztassanak meg azon állástól, melyre joguk van azon egész idő alatt, míg a tisztelt ház ülést fog tartani. *(Helyeslés.)* Én így értettem az indítványt s épen azért pártolom azt részemről egész kiterjedésében, azon hozzáadással, a melyet Ghyczy tagtársunk felhozott, hogy az ügyet ne most rögtön, hanem a legrövidebb idő alatt vegyük fel. *(Felkiáltások: Holnap!)*

Tisza Kálmán: Én ezen kérdést, hogy az igazoláshoz ma hozzá fogjunk-e, vagy ne, úgy tekintem mint eldöntöttet; legalább az utóbb szóló képviselők, úgy látom, attól elálltak. Én tehát ezen részéhez a kérdésnek nem is szólok, hanem kívánok szólni ahhoz, hogy az igazolási kérdések mikor vétessenek elő. Uraim, azt hiszem, hogy azokon, kik még az igazoláson keresztül nem estek, sérelem egyáltalában nem esik az által, ha néhány nappal később vétetik elő ügyök, feltéve, hogy a tisztelt háznak ülései nem lesznek, mert azalatt semmi jogaiktól megfosztva nem lehetnek, s azt hiszem, senkire nézve tisztelt követtársaink közül sérelem nem hármozhatik, ha a tisztelt házat, magam és igen sokak nevében, kik be is jegyeztették magokat szabadsági idő kérése végett, felkérem, hogy figyelembe véve azon körülményt, miszerint az elválasztott képviselőnek a törvény által rendelt négy heti ideje meg nem volt arra nézve, hogy ügyeit kellően rendezhesse, ha mondom, fölkérem a tisztelt házat, hogy tekintettel a távolabb lakókra, kiknek lehetetlen volt ügyeiket rendezni, most, midőn a közbejövő ünnepek miatt úgy is alig lehetne ülést tartani, a legközelebbi ülés napját ne holnapra, hanem az újév utáni napokra méltóztassék kitűzni. *(Általános helyeslés.)*

Deák Ferencz: Tisztelt ház! Midőn előbbi indítványomat megtettem arra nézve, hogy a mely képviselők olyanoknak voltak bejelentve, kik ellen semmi okadatolt kifogás nem volt, de kiket a tisztelt ház, hogy szorosán a betűhöz tartsa magát, még is elmozdított, azok még ma igazoltassanak: nem azt mondtam, hogy rögtön, hanem hogy még ma. A háznak joga van még délután is ülést tartani és ezen tárgyat tanácskozássra kitűzni. Teljes igazsága van előttem szóló Ghyczy Kálmán képviselőtársamnak, hogy a napirendbeli szabály minden fontosabb tárgynál mulhatlanul megtartandó; hanem fordulnak gyakran elő indítványok,

melyekre nézve a tisztelt ház eltért attól a szabálytól és nem halasztotta a tárgyalásokat más napra, hanem azonnal bement oly indítványok tárgyalásába, melyek életbevágókul nem tekintettek. Ilyen például a Tisza Kálmán képviselő ur által felhozott indítvány, mely a mai tanácskozássra kitűzve nem volt, s én még sem tartózkodom a tanácskozásba bocsátkozni, mert nem oly lényeges dolog, hogy belőle törvény alkottassék. A ház ezt elhatározhatja akár mindjárt, akár délutáni ülésében.

Az elnapolási indítványt illetőleg pedig, ámbar az elnapolásnak hasznát nem veszem, és annál is inkább függetlenül szólhatók hozzá, én azt a kívánságot igen méltányosnak találom. *(Helyeslés.)* Az 1848-diki törvény, a mint már tegnap említém, azt rendeli, hogy a választások négy héttel előbb történjenek, mint az országgyűlés összeülése napja. Ezen rendelkezésnek természetes oka az volt, hogy a kik képviselőkül választattak, elkészülhessenek, mert gazdaságát, családját senki mától holnapra el nem hagyhatja, kivált midőn előreláthatja, hogy hónapokig és talán tovább is távol lesz. Annak rendezésére volt tehát szánva a négy hét. Ennek megtartása a körülmények által lehetetlenné tétetett, a menyiben az országgyűlés kihirdetése és összejövetele napja közt nem került ki négy hét; most tehát pótolnunk kell, a minek előbb kellett volna megtörténnie, de meg nem történhetett. Pótolhatjuk pedig legalkalmasabban épen az ünnepek alkalmával. A karácsonyi ünnepektől vízkeresztig, két hét alatt hét ünnepnap van. Azt hiszem, semmi kárt sem teszünk, és méltányosak leszünk azok irányában, kik haza kívánkoznak, ha az ülést vízkereszt utáni napra elhalasztjuk.

Az igazolást azonban, ha kívánja a tisztelt ház, a délutáni ülésben elővethetjük.

Rónay János: Nem akarok az indítvány ellen szólni, hanem a tisztelt ház figyelmébe ajánlom, hogy ha az ülés a vízkereszt utáni napra halasztatik, legyünk méltányosak azok iránt, kiknek vízkereszt után van karácsonyuk: ilyenek a görög nem egyesült vallásuak. Tehát jó volna talán vízkereszt utáni szerdáig elhalasztani az ülést. *(Helyeslés.)*

Zsedényi Eduárd: Tisztelt ház! Méltánylom azon képviselő társaink állását, kik valódi többség által törvényesen meg voltak választva, de valami jelentéktelen, vagy alaptalan panasz folytán, a ház szabályainak szigora szerint, a ház alakulása előtt igazoltaknak nem nyilváníthatattak, és lehetségesnek tartom, hogy ezek iránt Deák Ferencz képviselőtársunk indítványa értelmében most határozzunk. Ezuttal ugyanis csak oly panaszok iránt fognánk tanácskozásba ereszkedni, melyek-

nek alaptalanságát egyhangulag elismerte az osztály; mert kértem, micsoda tanácskozás lehetne oly eset felett, hol az osztály egyhangulag elismerte, hogy a panasz alaptalan, vagy nem okadatolt? *(Zaj.)* Én tehát úgy fogom föl Deák Ferencz képviselő társunk indítványát, hogy ő más panaszokat nem is értett, csak olyakat, melyeknek alaptalansága a ház osztálya által el van ismerve. E szerint rögtön hozzá lehet fogni; a jelentések be vannak az elnök urhoz adva.

A mi az elnapolást illeti, igen méltányosnak tartom az előttem szóló azon kívánatát, hogy legyünk figyelemmel a más vallásuak iránt is: így tehát a házat a holnapi naptól kezdve január 10-eig elnapolhatnók. *(Zaj.)*

Bónis Sámuel: Azt tartom, hogy physikai idő nem lesz azon kérvények átvizsgálására, és hogy ha két-három képviselő igazolva lesz is, több marad olyan, kiket ma még sem lehet igazolni. Így például Aradmegyében történt egy választás, mely ellen sem óvás nem tétetett, sem egyetlen egy ember nem volt, ki a választás iránt más véleményben volt volna, és mégis az összes aradmegyei választók nevében a választás ellen kérvény adatott be, mely kérvény okvetlen discussio tárgya lesz. *(Felkiáltások: Nem ide való!)* Már most, ha ezt az esetet vesszük, okvetlenül vitatkozásba, és pedig hosszadalmas vitatkozásba ereszkedünk. *(Felkiáltások: Igen is, ha indokolt!)* Vélekedésem szerint most már senkinek jogai nem esonkíttatnak, mert hiszen a ház szabályai szerint azoknak is, kiknek ügyei be nem végezvék, jogai el nem vétetnek s azért szintugy felszólalhatnak, mintha választásuk ellen panasz nem forogna fenn. Egy-két képviselőt ne ragadjunk ki: mert ha a méltányosság elve vezet bennünket, azt ki kell terjeszteni a ház minden alapos kifogás nélküli tagjára. *(Helyeslés.)*

Klauzál Gábor: Ha a tisztelt ház elfogadja azt, a mit Bónis Sámuel képviselőtársunk hozott javaslatba, akkor nem szólok. *(Elfogadjuk!)*

Papp Zsigmond: Oly tárgy került szónyegre. . . .

Angyal Pál: Azon megjegyzésem volna, hogy rendet kellene tartani a szólásban. Én már rég följegyeztettem magamat. *(Zaj.)*

Elnök: A szónokokat feliró jegyző ur azt állítja, hogy Papp képviselő úr előbb volt feljegyezve.

Papp Zsigmond: Oly tárgy került szónyegre, mely összefüggésben áll egy másikkal. Arról volt szó, hogy azonnal az igazoláshoz kezdjünk-e. Erre nézve elágaztak a vélemények azon

méltányos szempontnál fogva, hogy az hosszabb időt igényel. E tárgyhöz nem akarok tehát hozzászólni; hanem megjegyzést kívánok tenni az elnapolásra nézve, melynek eszméje megpendített, s melyre nézve véleménykülönbség általánosan nincs ugyan, hanem igenis van a határidőre nézve, hogy t. i. meddig napoltassék el a ház. Rónay barátom azt mondja, hogy a különböző hitfelekezetűek, nevezetesen az óhitűek részére a méltányosság szempontjából kell e kérdést eldönteni, hogy t. i. ezek ünnepei is tekintetbe vétessenek. *(Felkiáltások: Január 10-ig!)* Oly szavakat hallok hangoztatni, hogy január 10-ig napoltassék el a ház. Mi óhitűek nem vagyunk oly szerencsések, hogy az időbeosztás tekintetében a korral haladtunk volna; mi 13 nappal későbbre maradtunk; *(Derülttség)* ha tehát az elnapolás január 10-ig tüzetik ki, mi már január 13-án nem élvezhetjük a mi ünnepünket. Azt gondolnám, a házat az említett hó 15-ére napoljuk el.

Angyal Pál: Ha már hajlandó a ház magát 10-eig elnapolni, bátor volnék az elnapolást holnaputántól kezdve ajánlani. Tudomásom szerint három eset fordult az osztályüléseken elő, a hol a választás megsemmisítése iránt adatik vélemény; ezekre jó volna ma délután vagy holnap reggel határozni ülést, *(Zaj)* hogy megsemmisítettések esetében az elnapolás alatt új választás történhesék, nehogy némely választókerület képviselő nélkül legyen. *(Zaj.)*

Elnök: Tisztelt ház! Ha senkisésem kíván többé ezen tárgyhöz szólani, úgy hiszem, közakarattal el van fogadva, és határozatként kimondhatom *(Halljuk)*, hogy az ülések a holnapi naptól kezdve egészen január 10-ig elnapoltatnak. 10-én már ülési nap lesz. Napirenden az igazolási tárgyak lesznek.

Most bátor vagyok megemlíteni a t. ház előtt, hogy az országgyűlésnek megnyitása előtt is szükség volt rendelkezni úgy az irodai, mint más személyzetre nézve; ennél fogva történtek kinevezések. Miután azonban a ház elnökének jogához tartozik a személyzetnek kinevezése, én egy kis időt kérek, hogy magamat tájékozhassam, és akkor a ház jogához képest rendelkezhessem. *(Helyeslés.)* Most még az országgyűlési költségekre nézve szükséges rendelkezést tenni. Kívánja-e a t. ház, hogy ez nyílt ülésben történjék, vagy pedig zárt ülés tartassék rögtön? *(Felkiáltások: Fél óra múlva!)*

Fél óra múlva tehát zárt ülést tartunk.

Az ülés végződik 11³/₄ órakor.